

ni put iz Kali na otoku Ugljanu, izvedba uskrasnih plesova iz Međimurja, tradicijski uskrasni napjevi). U obilasku znamenitosti otoka Ugljana i Pašmana organizirani su stručni posjeti tvrđavi sv. Mihovila iznad Preka, benediktinском samostanu na Čokovcu na otoku Pašmanu i samostanu na otočiću Školjiću, gdje je održana i staroslavenska misa.

Referati sa znanstvenoga skupa objavljeni su u zborniku *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture – Passion une source inépuisable de l'inspiration en culture*, Udruga Pasionaska baština (ur. Jozo Čikeš), Zagreb 2000, 544. str.

VESNA BADURINA-STIPČEVIĆ

IV. MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP
TALIJANSKOGA HAGIOGRAFSKOG DRUŠTVA AISSCA
*IL TEMPO DEI SANTI FRA ORIENTE E OCCIDENTE. LITURGIA E
AGIOGRAFIA DAL TARDO ANTICO AL CONCILIO DI TRENTO*
Firenca, 26. 10. – 28. 10. 2000.

Zanimanje za hagiografiju, kao za povijesnu znanost, povijest svetačkih kultura, povijest liturgije i literarnu znanost, obilježilo je 20. stoljeće. Hagiografska se istraživanja nisu samo ograničila na specijalizirane studije, na nastavljanje ili osnivanje specijaliziranih hagiografskih izdanja – kolekcija ili novih hagiografskih časopisa, nego su potaknula i organiziranje mnogobrojnih znanstvenih skupova i kongresa, te osnivanje internacionalnih i nacionalnih hagiografskih društava koja okupljaju vodeće istraživače hagiografije. Sve je to učinilo da je danas hagiografija postala jedna od vodećih disciplina spomenutih znanosti, točnije, hagiografija je postala autonomna znanost u odnosu na druge znanstvene discipline svoga ili srodnoga znanstvenog područja.

Europski kongresi i znanstveni skupovi posvećeni općoj problematiki

ili velikim temama hagiografske znanosti dobili su osobit zamah u dvama posljednjim desetljećima 20. stoljeća, i to prije svega u romanskim zemljama: u Francuskoj, u Belgiji, te osobito u Italiji. U Italiji, uz razne druge hagiografske skupove, seminare i kolokvije, iznimno mjesto imaju kongresi – skupovi koje organizira Talijansko hagiografsko društvo *Associazione italiana per lo Studio della Santità, dei Culti e dell'Agiografia (AISSCA)*. AISSCA je, uz druge, kraće seminare i kolokvije, do sada održala tri velika kongresa – skupa: 1. *Santità, culti, agiografia. Temi e prospettive*, Rim 1996.; 2. *Scrivere di santi*, Napulj 1997.; 3. *Il pubblico dei santi. Forme e livelli di ricezione dei messaggi agiografici*, Verona 1998.

Četvrti međunarodni znanstveni skup Talijanskoga hagiografskog društva na temu *Il Tempo dei santi fra*

Oriente e Occidente. Liturgia e agiografia dal tardo antico al concilio di Trento održan je u Firenci od 26. do 28. listopada 2000. godine. Skup su podržali i pozdravili najviši predstavnici Firentinskog sveučilišta, Crkve i talijanske kulturne javnosti, među kojima firentinski nadbiskup kardinal Silvano Piovaneli i rektor Firentinskog sveučilišta Paolo Blasi, a potom predsjednica društva *AISSCA* Sofia Boesch Gajano, te Krassimir Stantchev i Marcello Garzaniti u ime Organizacijskog odbora.

S obzirom na velik broj predavača, velik broj tema i širinu hagiografske problematike o kojoj se predavalo, pokušat ćemo donijeti samo glavne naglaske iz iznesene tematike i vrlo opširnih rasprava koje su slijedile izlaganja, te ćemo nešto reći o atmosferi skupa. U glavnu tematiku skupa: kulta svetaca, liturgiju i hagiografiju Istoka i Zapada od kasne antike do sred. 16. stoljeća, svojim su nas predavanjima uveli znanstvenici s Firentinskog sveučilišta Marcello Garzaniti, koji je govorio o liturgijskim knjigama, i Anna Benvenuti koja je govorila o hagiografiji i liturgiji između Istoka i Zapada (*Agiografia e liturgia tra Oriente e Occidente: le ragioni di un convegno*). Govorilo se potom o svim aspektima štovanja svetaca u *temporalu* i *sanktoralu* grčkih i latinskih liturgijskih knjiga, te u knjigama svih liturgija kroz njihov povijesni razvoj (Cesare Alzati, Pisa; Enrico Maza, Milano); o genezi i povijesnom razvoju pojedinih liturgijskih knjiga, osobito o sakramentarnima i postupnom razvoju njihovih *sanktorala* od 7. do 12. stoljeća, prije prelaska sakramentara u

plenarni misal, raspravljalo se, dakle, o prilično "tamnom području" hagiografskog razvoja (Ferdinando dell'Oro, Istituto Internazionale Don Bosco); govorilo se, nadalje, o vrlo dugoj i raznolikoj razvojnoj povijesti kalendarâ, te osobito martirologijâ, temeljnih knjiga za praćenje kulta svetaca, među kojima i o nekim tekstovima koji su do sada u znanosti slabo poznati ili čak nepoznati (Jean – Loup Lemaître, Paris); o liturgijskoj strukturi *Legende auree* (Alessandro Vitale Brovarone, Torino), kao i o drugim spomenicima i oblicima kulta svetaca i čašćenja njihovih relikvija (Michel Trigault, Namur; Anne-Marie Helvétius, Boulogne – sur-Mer; Roberto Pacciocco, Chieti; Edina Bozoky, Poitiers; Patrizia Carmassi, Münster); raspravljalo se o ulozi svetaca u ikonografiji (Raffaele Argenzi, Milano; Fabio Bisogni, Siena; John Lindsay Opie, Rim i dr.); o njihovu mjestu u svetačkoj drami (Claudio Bernardi, Milano), u folkloru (Pierre Bognoni, Montréal), o glazbi liturgijskih knjiga (Anna Vldera, Padova). Iz glavne tematike – kulta svetaca i hagiografije u liturgijskim knjigama – izdvojio se svojim predavanjem Guy Philippart (Namur), koji je govorio o neliturgijskim svetačkim biografijama u francuskoj hagiografskoj književnosti 12. stoljeća. Autorovo dugogodišnje istraživanje otkrilo je vrlo velik broj novih svetačkih životopisa u stoljeću koje, prema dosadašnjim istraživanjima, još nije obilovalo hagiografskim vernakularnim tekstovima (*Biographies françaises du XIIIe siècle: quel succès dans l'édition*

médiévale?). Jedna skupina predavanja bila je posvećena svetačkim kultovima, temama i spomenicima orijentalne hagiografije, osobito hagiografije bizantsko-slavenskog svijeta, a među predavačima su bili Christian Han-nick (Würzburg), Boris A. Uspen-ski (Napulj), Robert T a f t (Rim), Marcello G a r z a n i t t i (Firenca), Krassimir S t a n t c h e v (Rim) i dr.

U iznimno bogatoj i plodnoj raspravi nakon predavanjâ sudjelovali su neki od najvećih istraživača u hagiografskoj znanosti, kao što su, primjerice, Guy P h i l i p p a r t, Francesco S c o r z a B a r c e l l o n a, Jean-Loup L e m a i t r e, Sofia B o e s c h G a j a n o, Anna B e n v e n u t i, Robert G o d d i n g (predsjednik Društva *Société des Bollandistes*, Bruxelles), sve do najmlađih znanstvenika, kao što su Paul B e r t r a n d i Michel T r i g a l e t (predsjednik i tajnik društva *Hagiologia*, Belgija). Govorilo se dosta o načinu na koji je Zapad konstruirao svoju koncepciju "svetosti" i o vremenu kada se zapadna koncepcija počela razlikovati od koncepcije orijentalnoga svijeta, a u cjelokupnoj se raspravi osobito izdvo-

jila jedna dilema. Raspravljalo se, naime, koliko bi pažnje trebalo usmjeravati u proučavanje kultova i tekstova u liturgijskim knjigama, s obzirom na golemo, još nedostatno istraženo bogatstvo hagiografskih tekstova izvan liturgijske funkcije. Budući da pripadam hrvatskoj književnosti, koja u srednjemu vijeku ne posjeduje tako veliko hagiografsko djelo kao što ga posjeduje neke veće zapadnoeuropske književnosti, rekla bih da za nas spomenute dileme ne bi trebalo biti. Sva-ko ponovno vraćanje i na proučavanje liturgijskih knjiga upotpunit će vidike i cjelovitost slike srednjovjekovne književne kulture koju smo naslijedili.

Prigodom hagiografskoga znanstvenog skupa u Firenci primljeni su istaknuti hagiografski istraživači u članstvo društva *Associazione italiana per lo Studio della Santità, dei Culti e dell'Agiografia*.

Peti međunarodni znanstveni skup društva *AISSCA* pod nazivom *Ordini religiosi e culto dei santi tra Europa e Nuovo Mondo* održat će se u gradu Lecce u listopadu 2002. godine.

IVANKA PETROVIĆ

GLAGOLJICA I HRVATSKI GLAGOLIZAM

(Zagreb – Krk, 2. – 6. 10. 2002.)

Povodom 100. obljetnice osnutka Staroslavenske akademije i 50. obljetnice osnutka Staroslavenskog instituta, održan je od 2. do 6. listopada 2002. godine međunarodni simpozij *Glago-ljica i hrvatski glagolizam. Znanstveni skup povodom 100. obljetnice Staro-*

slavenske akademije i 50. obljetnice Staroslavenskog instituta. Simpozij su zajednički organizirali Staroslavenski institut, Krčka biskupija i Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a održan je pod visokim pokroviteljstvom Hrvatskoga Sabora. Svečano